کاوش

سیاست‌های ترکیه و ایتالیا برای مقابله با مواد مخدر

■ رامین پرچمدار

در این نوشته با بررسی نمونه ایتالیا به عنوان یکی از بزرگ‌ترین کشورهای درگیر با تجارت مواد مخدر و ترکیه اروپایی- آسیایی وضعیت‌های متفاوتی را سنجیده و مساله مواد مخدر را که دارای ابعاد امنیتی گسترده‌ای نیز بوده و کشور ما نیز با آن درگیر است مورد بررسی قرار می‌دهیم.

■ ایتالیا

بررسی تجربه ایتالیا را از آن جهت اهمیت دارد که این کشور در طول ۲ دهه چندین بار سیاست‌های خود در قبال مواد مخدر را دستخوش تغییرات اساسی کرده و بررسی نتایج حاصل از این اقدامات ایتالیا امروز تجربه جهانی گرانبهایی را ایجاد کرده است. ایتالیایی‌ها ابتدا در سال ۱۹۷۵ از همه انواع مواد مخدر جرم‌زدایی کردند و از این جرم‌زدایی نیز فقط شامل شاهدانه و مشتقاتش که در اروپا به عنوان موادی کم‌خطر شناخته می‌شوند، نشده بلکه همه مواد مخدر را شامل شده است. در مرحله بعدی ایتالیایی‌ها در سال ۱۹۹۰ برای همه مواد مخدر جرم‌انگاری و دیگربار در حدود ۳ سال بعد در سال ۱۹۹۳ جرم‌زدایی کردند. همان‌طور که گفته شد، این تغییرات می‌تواند فرصت مناسبی برای تحلیل سیاست و نمونه‌برداری برای استفاده از تجربه‌های اجرا شده به وجود آورد. ادامه روند رفتار ایتالیا سبب شد این کشور در سال ۱۹۹۹ به طور کلی قانع آورده بودند و با توجه به تجربه به دست آمده از این موضوع، تا آنها را مجبور کرد در طول ۵ سال از ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ به تدوین راهبرد جدید بپردازند. ترکیه به دلایل گفته شده به مساله مواد مخدر نگاه جهانی دارد و معتقد است مبارزه بین‌المللی بهترین راه محدودسازی این پدیده بوده و از این رو مهم‌ترین تکنه راهبرد جدید خود را بر پایه گسترش همکاری آموزشی و اطلاعاتی با سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای بویژه اتحادیه اروپا قرار داده است. اما با این وجود سیاست‌های این کشور در مبارزه با مواد مخدر شباهت زیادی به کشورهای پیشرفته اروپایی نظیر انگلیس، هلند، ایتالیا و... ندانسته و برای توزیع و تجارت مواد در داخل ترکیه حتی در مقدار کم برخوردهای شدیدی پیش‌بینی شده است. بر اساس قوانین داخلی ترکیه اگر شخصی حتی به میزان ۱۰ گرم ماده مخدر را به فرد دیگری بدهد حداقل به ۵ سال حبس محکوم می‌شود. طبق آمار وزارت دادگستری ترکیه در سال ۲۰۱۳، حدود ۲۷ هزار نفر به دلیل جرائم ناشی از قاچاق و توزیع مواد مخدر در زندان بودند که ۲۵۸ نفر از آنها کودکان زیر ۱۴ سال بودهاند. اکنون نیز ترکیه مساله مجازات را محور سیاست‌های خود می‌داند و برخلاف اروپایی‌ها اقدامات گسترده‌ای در حوزه پیشگیری با کاهش آسیب انجام نداده است. این مساله در ترکیه به حدی است که همچنان در این کشور اقدامی برای عرضه سرنگ و سوزن رایگان به معتادان یا مشاوره و آموزش آنها وجود ندارد.

گزارشی از نقش مواد مخدر در تأمین مالی تروریسم و خدمات متقابل مافیا و آمریکا

ائتلاف کارتل‌ها؛ از سیسیل تا هلمند

فرشاد گلزاری*: بررسی «تیپه‌کاری»، جرم و جنایت برای عده‌ای بسیار جذاب است. جذاب‌تر از آن کالبدشکافی مجموعه جرائم ارتکابی کیفری طی یک دوره مشخص یا در یک کشور یا منطقه معین و اعمال آن از سوی نفر یا نفرات خاص است که طرح مسائل گوناگونی را ایجاب می‌کند.

در بطن یک جنایت (اعم از جنایات انفرادی، جمعی یا سازمان یافته) علل متعددی وجود دارد که از قرون گذشته تا به امروز در حال تغییر شکل (شکلی و ماهوی) و پوست‌اندازی است. بدون شک تیپکار هم بر اساس متغیرهای زمانی و مکانی و همچنین ابزار موجود برای وقوع جرم، سناریوهای مختلفی را برای رسیدن به مقصود و انتفاع از محصول آن طی و اجرا می‌کند. اینجاست که طبق این مولفه‌ها باید سراغ یکی از پدیده‌هایی رفت که زایش آن بر اساس نظریه دورکیم، مرتون و بسیاری از جرم‌شناسی‌ها بر پایه تغییر ساختارهای اجتماعی و دگرگونی ارزش‌های بومی شکل گرفته و آن چیزی نیست جز «مافیا».

■ سیسیل؛ از انجمن سری تا کوزا نوسترا

اسناد زیادی درباره پایه‌گذاری مافیا وجود دارد. برخی از داده‌ها، هسته اولیه تشکیل مافیا را به سال ۱۴۱۷ در شهر سویل اسپانیا (این شهر در استان سیبا و بخش خودمختار اندلس در جنوب اسپانیا واقع است) ثبت کرده است که نام «انجمن اخوتی» بر آن نهاده شده بود و قبل از آن هم در یک داستان به نام «رینکنته و کرتادیو» (اثر میگل د سروانتس، شاعر اسپانیایی) نامی از «مردان بزهکاری گوارددونا» برده شده است اما اسناد دیگری وجود دارد که نشان می‌دهد همه چیز از شهر جزیره سیسیل واقع در جنوب ایتالیا شروع شده و البته در آن زمان سیسیل تحت سلطه اسپانیا بوده است.

اگر بخواهیم به صورت مشخص‌تر مافیا را تعریف کنیم باید حدود صدها صفحه درباره شکل‌گیری این پدیده قلم زد اما آنچه مشخص خواهد بود این است که سیسیلی‌ها در حدود ۲۵۰۰ سال از زمان اقامت اقوام سیکان و سیکول در سال‌های ۱۵۰۰ قبل از میلاد مسیح تا استقرار حزب فاشیسم به رهبری موسولینی در حالت برزگی به سر برده‌اند و در سایه تمدن‌های مختلف مورد ظلم واذیت و آزارهای زیادی قرار گرفته‌اند. به صورت خلاصه باید بگویم سیسیل در قرن هفدهم میلادی به حال خود رها شده بود و حتی با به کار بستن قانون همچنان دارای مشکلاتی بود. در بخش اعظم این جزیره فاچاقچیان، دزدهای خشمگین، سارقان و... بیش از آنکه از مسؤولان بترسند از یکدیگر ترس داشتند. نایب‌السلطنه‌ها و اشراف همچنان در حال گسترش زور گویی، کشتار و شکنجه بودند و فشار اقتصادی و اجتماعی روز به روز افزایش پیدا می‌کرد که آزام آرام سیسیلی‌ها تبدیل به ۲ انتخاب روبه‌رو شدند.

۲ گزینه مقابل آنها از این قرار بود که یا باید «برده» باشند یا «راهزن». لذا قرار بر این شد که افراد شجاع‌تر به راهزنی مشغول شوند و نفراتی که از بهره هوشی بالاتری برخوردار هستند «محافل و اجتماعات مخفی» را شکل دهند و روی مقابله زیرکانه با اشراف و کلیسا معطوف شوند. در این رابطه باید به یادداشت‌های «برنس مارکز ویالبیانکا» که در نیمه دوم قرن هجدهم نگاشته شده و هم‌اکنون در کتابخانه عمومی پالرمو (پایتخت سیسیل) نگهداری می‌شود نگاهی گذرا بیندازیم. او نوشته است در نیمه نخست قرن هجدهم (۱۷۰۰ میلادی) انجمن سری به نام بناتی پائولی (Beati Paoli) در پالرمو به وجود آمده است که یکی از خروجی‌هـای آن خیزش انتقام‌جویانه مردم و اصناف مختلف سیسیل علیه حاکمیت در سال ۱۷۷۳ میلادی بود که با نام ماسترانزا (Maestransa) مشهور شد، لذا باید گفت این نخستین رگه‌های پیدایش مافیا بود که البته چگونگی خلق عبارت مافیا در این مورد مشک و تردیدهای زیادی است که بیان تاریخچـه آن، از توان متن فوق خارج است اما قدیم‌ترین سند به شـعار Morte Alla Francia Italia Anela (مـرگ بـر فرانسـه، درود بر ایتالیا) اشـاره می‌کند که حروف اول آن MAFIA را شکل می‌دهد که در جریان تجاوز فرانسـوی‌ها به سیسیل خانوادگی بوده و بومی در سیسیل ایتالیا حرف اول و آخر را برنده که تا امروز هم فعالیت آنها ادامه دارد و از خانواده‌ها و توده‌های درهم آمیخته و چند لایه تشکیل شده است.

■ مافیا زیر چتر سیا!

شاید برای بسیاری از مخاطبان این سوال پس از خواندن مقدمه فوق یا حتی با دیدن فیلم پدرخوانده از فرانسیس فورد کاپولا پیش بیاید که چرا مافیای سیسـیل سـر از نیویورک، فلوریدا و سایر ایالت‌های آمریکا درآورد؟ منشأ آن به جنگ دوم جهانی بازمی‌گردد. سال ۱۹۴۱ آلمان به رهبری هیتلر و ایتالیا به رهبری مسولینی علیه ایالات متحده به یکدیگر متحد شدند و از این جهت ماموراتی که در جامعه اطلاعاتی آمریکا مشغول طبیعتا باید عناصر ناباب برای این کار برمی‌گزیدند. در میان سناریوهای سیاه به یکباره بحث استفاده از دردسته‌ها و روسای محلی مافیای سیسـیل مطرح شد. بهترین و نخستین گزینه «لاکی لوچیانو» یا همان سالواتوره لوچیانو بود. او به دلیل وادار کردن زنان سیسیل به ورود در گردونه تجارت روسـپی‌گری، از طرف دسـتگیری و مجازات موادفروشان و مصرف‌کنندگان می‌شد. دوسـوم منابع عایدی‌مانده نیز صرف درمان معتادان می‌شد و تنها بخش کوچکی از این بودجه هنگفت به برنامه‌های پیشـگیری و کاهش آسـیب اختصاص می‌یافت. این روند که نتایج مطلوبی برای آمریکا به همراه نداشت باعث شد آنها تغییراتی اساسی در راهبرد مبارزه با مواد مخدر در پیش گیرند. البته استفاده سیاسی آمریکا از بحث مواد مخدر در جهت سیاست‌های کلان و استکباری آن در تمام دنیا در رویکردهای جدید نمود بسیاری پیدا کرد. آمریکایی‌ها با این بهانه که جلوگیری از تولید و انتقال باید به صورت فرامرزی پیگیری شـود و اتفاقا سیاست صحیحی نیز محسوب می‌شود، آمریکایی‌ها در صرف بودجه خود به صورت آشـکار اعلام کردند که مساله توجیه بیشتری به بحث پیشگیری اشاره کند. در این راستا نتایج آخرین تحقیقات در آمریکا می‌گوید به ازای هر یک دلار هزینه در برنامه‌های پیشگیری از مصرف در مدرسه‌ها می‌توان تا ۱۸ دلار از هزینه‌های ناشی از اختلالات سوء مصرف کاست. در اولویت دوم راهبردی نیز بهبود نظام درمان معتادان با هدف ترک در مراحل اولیه شـروع مصرف در دستور کار قرار گرفت. منطق این اولویت‌گذاری این اسـت که اگر بتوان معتاد را پیش از ارتکاب جرم و تشـکیل پرونده قضایی نجات داد، از بسـیاری از هزینه‌ها جلوگیری می‌شـود. بر اساس همین راهبرد در سال ۲۰۱۴ در دولت اوباما ۳۲ ایالت فدرال و مراقبت مقرون به صرفه» تصویب شد و شرکت‌های بیمه مطلوب شدند با درمان اعتیاد همچون دیگر بیماری‌های مزمن برخورد کنند. در نتیجه این سیاست‌ها در دولت اوباما نتایجی حاصل شد که بر اساس آن مقابله با تولید، عرضه و همکاری بین‌المللی برای کاهش قاچاق مواد مخدر به آمریکا که زمانی محور اصلی سیاست‌های داخلی و بین‌المللی آمریکا بود، در قعر جدول اولویت‌های راهبرد ملی این کشور قرار گرفت.

*روزنامه‌نگار و پژوهشگر حوزه تروریسم

واکاوی نقش واشنگتن در تجارت مواد مخدر

سیاست دوگانه آمریکایی

■ واشنگتن؛ مبارزه در داخل، معامله در خارج

مبارزه آمریکا با مواد مخـدر در درون ایالت‌های مختلف این کشـور با قاطعیت دنبال می‌شـود. آمار و ارقام هزینه‌کرد ایالات متحـده در مبـارزه با مواد مخدر عددی نزدیـک به ۲۰ میلیارد دلار در سـال اسـت. تقریبا می‌توان گفت همه واژه‌نامه‌های در حال تغییر و تحول در مبارزه با مواد مخدر در کشورهای دیگر، شیوه هزینه‌کرد آمریکایی‌ها در مبارزه با مواد مخدر به این صورت بود که تا اوایل دهه اول قرن بیستم حداقل سه‌چهارم بودجه مبارزه با مواد مخدر صرف دسـتگیری و مجازات موادفروشان و مصرف‌کنندگان می‌شد. دوسـوم منابع مالی‌مانده نیز صرف درمان معتادان می‌شد و تنها بخش کوچکی از این بودجه هنگفت به برنامه‌های پیشـگیری و کاهش آسـیب اختصاص می‌یافت. این روند که نتایج مطلوبی برای آمریکا به همراه نداشت باعث شد آنها تغییراتی اساسـی در راهبرد مبارزه با مواد مخدر در پیش گیرند. البته استفاده سیاسی آمریکا از بحث مواد مخدر در جهت سیاست‌های کلان و استکباری آن در تمام دنیا در رویکردهای جدید نمود بسیاری پیدا کرد. آمریکایی‌ها با این بهانه که جلوگیری از تولید و انتقال باید به صورت فرامرزی پیگیری شـود و اتفاقا سیاست صحیحی نیز محسوب می‌شود، آمریکایی‌ها در صرف بودجه خود به صورت آشـکار اعلام کردند که مساله توجیه بیشتری به بحث پیشگیری اشاره کند. در این راستا نتایج آخرین تحقیقات در آمریکا می‌گوید به ازای هر یک دلار هزینه در برنامه‌های پیشگیری از مصرف در مدرسه‌ها می‌توان تا ۱۸ دلار از هزینه‌های ناشی از اختلالات سوء مصرف کاست. در اولویت دوم راهبردی نیز بهبود نظام درمان معتادان با هدف ترک در مراحل اولیه شـروع مصرف در دستور کار قرار گرفت. منطق این اولویت‌گذاری این اسـت که اگر بتوان معتاد را پیش از ارتکاب جرم و تشـکیل پرونده قضایی نجات داد، از بسـیاری از هزینه‌ها جلوگیری می‌شـود. بر اساس همین راهبرد در سال ۲۰۱۴ در دولت اوباما ۳۲ ایالت فدرال و مراقبت مقرون به صرفه» تصویب شد و شرکت‌های بیمه مطلوب شدند با درمان اعتیاد همچون دیگر بیماری‌های مزمن برخورد کنند. در نتیجه این سیاست‌ها در دولت اوباما نتایجی حاصل شد که بر اساس آن مقابله با تولید، عرضه و همکاری بین‌المللی برای کاهش قاچاق مواد مخدر به آمریکا که زمانی محور اصلی سیاست‌های داخلی و بین‌المللی آمریکا بود، در قعر جدول اولویت‌های راهبرد ملی این کشور قرار گرفت.

*روزنامه‌نگار و پژوهشگر حوزه تروریسم

نگاهی گذرا به اقدامات اروپا در مبارزه با مواد مخدر

اولویت‌های بهداشتی و درمانی اروپا با مطالعه انگلیس و هلند

مجتبی مومنی: در این گزارش سـعی داریم با بررسی رفتار برخی کشورهای اروپایی در مبارزه با مواد مخدر نتایج حاصل از تغییر رفتارها برای کاهش آثار سـوء مواد مخدر را که ابعاد امنیتی گسـترده‌ای نیز با خود به همـراه دارد، مطالعه کنیم

■ انگلیس

بررسی رفتار انگلیس نیز ابعادی سیاسی شبیه سیاست دوگانه آمریکا را در پی دارد. در واقع همان‌طور که آمریکایی‌ها بعد از ورود به افغانستان تجارت این مواد را در دست گرفته و رشدی در حدود ۵۰ برابری به این پدیده شـوم دادند، انگلیسی‌ها هم به عنوان شـریک تجاری با به پای آنها در این عرصه تجارت کردنـد. اما همیـن انگلیس در برخورد با جامعـه خود با اتخاذ سیاسـت‌های متنوع، رهایـدی و هوشـمندانه همیشـه سعی در مصون‌سازی و کنترل این پدیده داشته است.

بررسی انگلیس از ۲ جنبه دیگر نیز اهمیت دارد؛ اول اینکه این کشور یکی از بزرگ‌ترین مصرف‌کنندگان مواد مخدر در اروپاسـت و دوم اینکه این کشور جزو معدود کشورهای جهان است که از ابتدا نگاهی درمان‌محور به مساله اعتیاد داشته است. یعنی بر خلاف بسـیاری از کشـورها که کار خـود را با کاهش عرضه آغاز کردند و پس از ناکامی در کاهش عرضه سراغ تقاضا رفتند، انگلیس از ابتدا بیشتر بر درمان متمرکز بود و بعدها سـراغ راهبردهای کاهش عرضه رفت. تغییرات در سیاسـت‌های انگلیس در بخت کنتـرل مواد مخدر به این صـورت بوده که از سـال ۲۰۱۲ برنامه‌های متمرکز در کشـور را کنار گذاشـته و هر منطقه را موظف کرده است درباره چگونگی سـوق دادن مبتلایان به سـمت درمان تصمیم بگیرد. انگلیسی‌ها در حوزه کنترل تبعـات مرحله دوم مـواد مخدر نیز به شکلی پیشـگام وارد عمل شدهاند و در عرصه کنترل مـرگ و میر، بیماری عفونـی و دیگر پیامدهای بهداشـتی نیز سیاسـت‌گذاری و سرمایه‌گذاری کرده‌اند. این مسـاله دقیقا همان چیزی است که به عنوان آثار شوم اجتماعی پدیده مواد مخدر کشـورها را تهدید می‌کند. اجرای کمپین‌های آگاهی‌بخشی درباره خطرات اسـتعمال مواد مخدر، اطلاع‌رسـانی درباره تزریـق و روابط جنسـی ایمن‌تـر، تهیه سـوزن و سـرنگ‌های رایـگان، آموزش دفـع ایمـن تجهیزات اسـتفاده شـده، مشـاوره دربـاره عفونت‌ها، پشـتیبانی و آزمایش‌گیری، واکسیناسیون در برابر هپاتیت B، مراجعه برای درمان اعتیاد، درمان آنتی‌رتروویروسـی (بـرای ایدز و هپاتیت C) و تهیه نالوکسـان و آمـوزش مصـرف‌کنندگان مواد مخدر و خانواده‌های‌شان از جمله اقدامات انگلیسی‌ها در این حوزه بوده است.

بیشتر از این مقدار کاملا شدید است. برای مثال، به گفته وزارت خارجه هلند، این کشـور در همان سال ۱۹۹۵ حدود ۳۳۲ تن مشتقات شاهدانه را کشف و ضبط کرد که حدود ۴۴ درصد کل کشفیات اروپا بوده است.

در کنار این فضای آزاد، هلندی‌ها در حوزه درمان نیز تا حایی پیشگام بوده‌اند که جزو نخستین کشورهایی محسوب می‌شوند که سیاست‌های کاهش آسـیب مثل عرضه سوزن بهداشتی را به اجرا گذاشته‌اند.

به طور کلی سیاسـت مبارزه با مواد مخـدر در هلند از ۴ هـدف عمده پیـروی می‌کند کـه شـامل: ۱- جلوگیری از مصـرف تفننی مواد مخدر و درمان و بازپروری مصرف‌کنندگان ایـن مـواد، ۲- کاهـش آسـیب وارده بـه مصرف‌کننـدگان، ۳- کاهـش مزاحمت مصرف‌کنندگان برای عموم افراد جامعه و ۴- مبارزه با تولید و قاچاق مواد مخدر است.

بر اسـاس این اهداف، رویکرد هلند بـه مواد مخدر متمرکز بر بحث بهداشـت اسـت و از این رو بخش مهمی از سیاسـت‌های این کشـور درباره مواد مخدر به پیشـگیری مربوط می‌شـود و بازرتخاه‌هـای بهداشـت، رفـاه و ورزش مسـؤول طراحی این سیاست‌ها در هلند هستند.

در مجموع آنچه در این دو کشـور اروپایی مشاهده می‌شود، موفق ممنوع اعلام کند تا پس از طی رویه‌های قانونی درباره آنها تصمیم‌گیری شود. این تصمیم مثبت، نتیجه چندین مورد مسمومیت منجر به فوت بر اثر مصرف مواد ترکیبی جدید در مناطق مختلف روسیه بود. یک فعالیت مثبت دیگر، تأسیس ۴۰ مرکـز بازپروری ایمان‌محور زیر نظر کلیسـای ارتدکس روسیه است.

■ چین

دولت چین تنها در یک دهه گذشته به طور نسبتا جدی به آموزش، پیشگیری و درمان پرداخته است. چینی‌ها تا مدت‌ها فکر می‌کردند می‌توان با تکرار تجربه دهه ۱۹۵۰ در جهنگ ملت با مواد مخدر» جلوی تشدید معضل اعتیاد را گرفت اما در نیمه دوم دهه ۱۹۹۰ بتدریج ثابت شـد که تغییر شرایط، تکرار آن تجربه را ناممکن کرده است. از آن زمان به بعد، دولت بتدریج برنامه‌هایی را برای آموزش سراسـری و افزایش آگاهی درباره اعتیاد اجرا کرده است. با بازبینی «قانون کنترل مواد مخدر» نیز از سال ۲۰۰۸، به بعد، چند فصل جدید و بسیار مهم به این قانون اضافه شد؛ آموزش، همکاری بین‌المللی، درمان و بازپروری. یکی از بخش‌های مهم برنامه‌های آموزشی جدید در چین، آموزش دانش‌آموزان ابتدایی و دبیرستانی است. بر اساس آخرین راهبرد کمیسیون ملی کنترل مواد مخدر چین، قرار است این کشور در آینده بیشتر بر پیشگیری، آموزش، امحای مزارع غیر قانونی، بازپروری و نظارت قانونی (برای مقابله با استفاده‌های غیرقانونی از پیش‌سازهای صنعتی) متمرکز شود ولی هنوز هم اداره کنترل مواد مخدر در وزارت امنیت عمومی مرجع اصلی مبارزه با مواد مخدر اسـت. این نشان می‌دهد هنوز هم وزن مبارزه قهری در چین سنگین‌تر از دیگر رویکردها به مساله مخدر هاست.

داعش بر سـر تسـلط بر آنجا با یکدیگر در جنگ هسـتند در چین بویژه اطراف استان سینسک یانگ مزارع خشخاش وجود دارد که ایالات متحده در آنجا هم نفوذ دارد و چند سـال قبل جدایی‌طلبان مورد حمایت واشنگتن در آنجا دست به شورش زدنـد. این وضعیت در بطن خـود بحرانی را حمل می‌کند که بدون تردید به مناطق اطراف هم سرایت خواهد کرد. به عنوان مثال سرایت کشـت و فروش تریاک در پاکسـتان و افغانسـتان متوجه ایران خواهد بود، چرا که این حجم از تریاک نخسـت توسط نظامیان و سربال‌های آمریکا در افغانستان از این کشور خارج می‌شـود که در این زمینه افشـاگری‌هایی هم از سوی افسـران و خلبانان نیروی هوایی آمریکا شـده بود و دوم اسـتفاده از مسیر زمینی به سمت ترکیه و اروپای شرقی و مرکزی خواهد بود که ایران به عنوان ورودی این مسـیر از افغانسـتان به ترکیه و اروپا یکی از قربانیـان آن به حسـاب می‌آید. وجه مهم دیگر این موضوع اسـتفاده از درآمد فروش مواد مخدر توسط کانون‌های جرائم سـازمان‌یافته در جهت تقویت تروریسم اسـت. به عنوان مثال تجارت تریاک در افغانسـتان در جهت حمایت از طالبان و سایر گروه‌های تروریستی مانند داعش در این کشـور به کار می‌رود و از این‌رو کنشگری ناتو و آمریکا در بحث نابودسـازی مزارع خشخاش بشدت زیر سوال است. در این راه، مسیر بالکان به عنوان مسیر طلایی قاچاق مواد مخدر، سـلاح و انسان یکی از مسـیرهای مورد توجه سیا و بانده‌ای تبهکاری منتسب به آن است که پوگسلاوی سابق، بلغارستان و صربستان از مهم‌ترین ایستگاه‌های آن به حساب می‌آید. بنابراین حلقه وصل میان تبهکاران سازمان یافته و تروریسم بین‌المللی را باید سـرویس‌های اطلاعاتی کشورها بویژه آمریکا، فرانسه و اسرائیل دانست.

■ تروریسم مواد مخدر و آینده آن

در سـال ۱۹۸۵ پنتاگون ۴۰ میلیون دلار بـرای مبـارزه با مواد مخدر هزینه کرد که نشـان از تهدید امنیت ملی ایالات متحده (امنیت عمومی و اجتماعی) دارد. رتبه نخست لیست پنتاگون به کلمبیا، افغانستان و مکزیک تعلق می‌گیرد. در آنجا بود که آمریکا متوجه شد بخشی از درآمد تجارت مخدر صرف عملیات‌های چریک‌های مارکسیست و به قول آنها شورشی‌های ضدامپریالیسم می‌شود. مدیران ارشد سیا معتقد بودند پیوندی ناگسـستنی میان مواد مخدر و گروه‌های تروریسـتی (بخوانید مارکسیستی، چپی و ضـد آمریکایی) وجود دارد. در این برهه آمریکایی‌ها به این ایده پرداختند که چرا خودمان این تروریسم مواد مخدر را هدایت نکنیم؟! نمونه بارز این موضوع را باید حمله بیش از ۲۷ هزار تفنگدار آمریکایی به پاناما در سال ۱۹۸۹ دانست. این عملیات که با نام «هدف مشـروع» انجام شد، از دسامبر ۱۹۸۹ تا اواخر ژانویه ۱۹۹۰ به طول انجامید. هدف واشنگتن بازداشـت مانوئل نوریگا (رئیس‌جمهوری وقت پاناما) به اتهام دست داشـتن در قاچاق گسترده مواد مخدر بود که سپس او به زندانی در آمریکا منتقل کردند. درست است که پنتاگون تولید مواد مخدر را تهدید امنیت ملی خود می‌دانست اما جالب‌تر آنجاست که پس از خروج چتربازان آمریکا از آنجا، تولید مواد از سر گرفته شد اما این‌بار زیر نظر مستقیم سیا.

*کارشناس ارشد جزاء و جرم‌شناسی

پژوهشگر حوزه تروریسم

شبکه فاقد ساختار هرمی، مواد مخدر آفیونی را به آن سوی اقیانوس آرام می‌فرستد (CNN)

سرانجام گروه‌های مواد مخدر در آمریکای جنوبی به شکل‌گیری شبکه‌های بزرگ‌تر و پیچیده‌تری دست زدند

بر اساس دستورالعمل دادستانی عمومی هلند، در گذشته همراه داشتن یا فروش کمتر از ۳۰ گرم از مشتقات شاهدانه مستوجب مجازات نمی‌شد؛ اواخر سال ۱۹۹۵ تحت فشار داخلی ناشی از نارضایتی از سر و صدا و بی‌نظمی در اطراف کافی‌شاپ‌ها و فشارهای بین‌المللی ناشی از شکایت همسایگان هلند از توریسم مواد مخدر و قاچاق این مواد از هلند، این سقف تا ۵ گرم پایین آورده شد

کشور که بدان اشاره شد تبعاتی گسترده را نیز به وجود آورده کـه هلندی‌ها را مجبور به اعمال تغییراتی در قوانین خود کرده اسـت. به طور مثال در حالی که بر اساس دستورالعمل دادسـتانی عمومی هلند، در گذشـته همراه داشـتن یا فروش کمتر از ۳۰ گرم از مشتقات شاهدانه مستوجب مجازات نمی‌شد، اواخر سال ۱۹۹۵ تحت فشـار داخلی ناشـی از نارضایتی از سـر و صدا و بی‌نظمی در اطراف کافی‌شاپ‌ها و فشارهای بین‌المللی ناشی از شکایت همسایگان هلند از توریسم مواد مخدر و قاچاق این مواد از هلند، این سقف تا ۵ گرم پایین آورده شد.

■ **رابطه مواد مخدر با کارتل‌های سازمان یافته و تروریسم**

فرآیند تولیـد و توزیع مواد مخدر یکی از بی‌دردسـرترین مشـاغلی اسـت کـه کارتل‌هـای مـواد مخـدر بـا خط‌دهی سرویس‌های اطلاعاتی از دهه‌های قبل و از زمان وجود مافیای کلاسـیک قرن نوزدهم طی می‌کردند تا بتوانند پول خوبی به جیب بزنند. طبیعتا در کشوری مانند کلمبیا که معدن تولید کوکائین اسـت و در کنار آن «جریان مسلح فارک» با هدایت سـیا در حدود ۵ دهه علیه دولت مرکزی سلاح به دست دارد، چگونگی تامین منابع مالی مورد نیاز، واضح است. از آنجا بود که کارتلی مانند کارتل مدلین شکل گرفت، با کارتلی به نام کالی بـا محوریت قاچاق مارپی‌جوانا و هروئین کار خود را از دهه ۷۰ میلادی شروع کرد. همین موضوع را در «دره وایاگای علیا» واقع در پرو و همچنین بولیوی می‌توان به چشم دید.

سیا با این ترفند، نه‌تنها بازار مواد مخدر را در دست خود دارد، بلکه برای آنچه «خلق و توزیع بحران» نامیده می‌شود، براحتی منابع مالی دست و پا می‌کند. در ولایت هلمند افغانستان چیزی حدود ۹۳ درصد تریاک دنیا کشت می‌شود که امروز طالبان و آمریکا در اختیار سـیبیلی‌ها قرار گیـرد. این موضوع بخوبی سـازمان‌یافته بودن این روند را نشـان می‌دهد اما بدون تردید سـرویس اطلاعاتی ایالات متحده که زیر و بم این تشکیلات سـیبیلی را بخوبی و از دهه ۱۹۴۰ می‌شناخت، دقیقاً متوجه بود چه اتفاقی قرار است بیفتد. با صرف نظر از منازعات درونی مافیا و اینکه چه عاملی موجب شد رهبری کلاسـیک قرن نوزدهم طی می‌کردند تا بتوانند پول خوبی به جیب بزنند. طبیعتاً در کشوری مانند کلمبیا که معدن تولید کوکائین اسـت و در کنار آن «جریان مسلح فارک» با هدایت سـیا در حدود ۵ دهه علیه دولت مرکزی سلاح به دست دارد، چگونگی تامین منابع مالی مورد نیاز، واضح است. از آنجا بود که کارتلی مانند کارتل مدلین شکل گرفت، با کارتلی به نام کالی بـا محوریت قاچاق مارجوانا و هروئین کار خود را از دهه ۷۰ میلادی شروع کرد. همین موضوع را در «دره وایاگای علیا» واقع در پرو و همچنین بولیوی می‌توان به چشم دید.

سیا با این ترفند، نه‌تنها بازار مواد مخدر را در دست خود دارد، بلکه برای آنچه «خلق و توزیع بحران» نامیده می‌شود، براحتی منابع مالی دست و پا می‌کند. در ولایت هلمند افغانستان چیزی حدود ۹۳ درصد تریاک دنیا کشت می‌شود که امروز طالبان و

کاوش

متد شرق در قبال بحران محرک‌ها

■ حسن حنیف

رفتارشناسـی کشورهای شـرقی در حوزه برخورد با مواد مخـدر می‌تواند به عنوان نمونه‌ای مناسـب برای مطالعه در مواجهه با این تجارت شوم مورد توجه باشد. کشورهایی نظیر روسیه که مانند ایران در مسیرهای مورد توجه قاچاقچیان قرار دارند، در شرایطی مشـابه با ایران به لحاظ جغرافیایی با این پدیده مبارزه کرده‌اند و به این لحاظ با مسائل و شرایط مشابهی روبه‌رو بوده‌اند که می‌توانند مورد مطالعه ایران باشند.

■ روسیه

گزارش INCB (۲۰۱۴) نشان داد تمرکز صرف بر مقابله با عرضه و ایجاد موانعی در مسیرهای قاچاق از افغانستان، به افزایش تقاضا برای مواد شـیمیایی تولید داخل روسیه منجر شـد. کشف مواد نوظهور در سال ۲۰۱۳، ۵۰ درصد بیشتر از کشـفیات سـال ۲۰۱۲ بود و به ۱۹۶۷ کیلوگرم رسید. به گزارش مقام‌های روسیه، مصرف امفتامین، متامفتامین و اکستازی نیز در سـال ۲۰۱۳ رشد قابل توجهی داشـته است. با ادامه این روند، حتی ممکن است مواد خطرناک‌تر و ارزان‌تر نیز جایگزین هروئین شوند. به هر حال، در حال حاضر روسیه هنوز هم یکی از مقصدهای اصلی مخدرهای تولید شده در افغانستان است. ژانوس مرکزی آمار روسیه تعداد مصرف‌کنندگان مواد مخدر در این کشـور را ۸/۵ میلیـون نفر تخمین می‌زند (جمعیت روسیه حدود ۱۴۴ میلیون نفر است. به این ترتیب، نرخ شـیوع مصرف نزدیک به ۶ درصد تخمین زده می‌شود). بنا بر گزارش UONCD نیز روسیه بیشـترین تعداد معتادان جهان را دارد و سالانه بین ۵۰-۷۵ تن هروئین در این کشور مصرف می‌شود. یک سوم معتادان تزریقی روسیه به ویروس ایدز و ۹۰ درصد آنها به هپاتیت C مبتلا هسـتند. نرخ ابتلا به ایدز در روسیه ۲/۲۹ درصد و حدود ۸/۵ برابر متوسط جهانی (۰/۲۷ درصد) اسـت. جالب اسـت که وضعیت اوکراین و بلاروس که عضو اتحاد جماهیر شـوروی سابق بودند اما پس از فروپاشی تا حدی به درمان و کاهش آسـیب توجه کردند، بسـیار بهتر از روسیه اسـت. نرخ ابتلا به این بیماری‌های خطرناک در این کشورها به طور تقریبی نصف نرخ ابتلا در روسیه تخمین زده می‌شود. حجم کشفیات روسیه، رقم بسیار ناچیزی از کل مواد مخدر وارد شـده به این کشور است. به گزارش اداره مرکزی کنترل مواد مخدر روسـیه در سـال ۲۰۱۴ تنها ۲/۵ تن از مشتقات خشـخاش (شامل ۱/۷ تن هروئین) تولید شده در افغانسـتان کشف شده است. همین گزارش نشان می‌دهد مرگ نوجوانان بـر اثر اعتیاد از سـال ۲۰۰۰ تاکنون ۳۰ درصد افزایش یافته است. نرخ شـیوع مصرف در نوجوانان نیز ۶/۵ درصد بیشتر شده اسـت. معرفی کوکائین به بازار روسیه، یکی دیگر از تحولات مهم پس از سال ۲۰۰۰ محسوب می‌شود. با رشد سـرسام‌آور ابتلا به ایدز و هپاتیت در بین مصرف‌کنندگان هروئین و نیز با رشد اقتصادی و شکل‌گیری یک طبقه مرفه جدید در روسـیه، جوانان ثروتمند به مصرف کوکائین گرایش پیدا کردند. از طرف دیگر، با تبدیل شدن چین به یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان و صادرکنندگان پیش‌سازهای صنعتی، طی یک دهه گذشته بازار بسـیار بزرگی برای مخدرهای ترکیبی و شـیمیایی در روسـیه شکل گرفته است. مصرف این مواد در سال چندین هـزار نفر را به کام مرگ می‌کشـد. عجیب اسـت که به‌رغم شکسـت واضح رویکرد روسـیه به مواد مخدر، این کشور کماکان بر ادامه رویه‌های نادرسـت قبلی پافشـاری می‌کند. در سال ۲۰۰۶ تغییراتی جزئی در قوانین جزایی مواد مخدر اعمال شد و قانونگـذاران روس بر اهمیت تعقیب قانونی قاچاقچیان، به جای مصرف‌کنندگان اشاره کردند اما در عمل تغییر چندانی در سیاست‌های این کشور ایجاد نشد. البته سیاست‌های دولت روسـیه وجوه مثبتی هم دارد. برای مثـال، یکی از اقدام‌های مثبت دولت روسیه، حکم حکم جدید ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور این کشـور، درباره ممنوعیت موقت مواد پرانگیزان جدید به تشخی